

باسمه تعالی

عنوان مقاله:

ناحیه نوآوری و اهداف آن

این مقاله به سفارش پارک علم و فناوری دانشگاه تربیت مدرس تهیه و تدوین گردیده است.

لذا تمامی حقوق این اثر محفوظ است.

mstpark@modares.ac.ir

چکیده

براساس تعاریف، نواحی نوآوری مکان‌هایی هستند که برای جذب افراد کارآفرین، با استعداد، مشاغل دانش‌بنیان و سرمایه‌گذاری‌ها طراحی شده‌اند و با توسعه و ترکیب مجموعه‌ای از دارایی‌های زیربنایی، نهادی، علمی، فناوری، آموزشی و اجتماعی به همراه ارائه خدمات باارزش افزوده می‌توان به نتایجی همچون توسعه اقتصادی و رفاه پایدار برای جامعه رسید.

در این مقاله معانی مختلف پارک علم و فناوری مورد بررسی قرار خواهد گرفت. پارک علم و فناوری سازمانی است که توسط متخصصان حرفه‌ای مدیریت می‌شود و هدف اصلی این مجموعه افزایش سرمایه‌های جامعه خود از طریق ترویج فرهنگ نوآوری، رقابت‌پذیری مشاغل وابسته و مؤسسات دانش‌بنیان است.

پارک‌های علم و فناوری که از نوع کاملاً تخصصی نواحی نوآوری هستند، نقش اساسی در توسعه اقتصادی محیط خود دارند.

بسیاری از کشورهای اروپایی مانند هلند، اسپانیا و فرانسه سعی کردند، تا یکی از محورهای چشم‌انداز توسعه شهری خود را بر پایه اقتصاد دانش‌محور و به‌کارگیری عناصر مبتنی بر دانش قرار دهند.

مقدمه

ناحیه نوآوری، انتقال ظرفیت‌هایی است که سیستم‌های دانشگاهی ایجاد می‌کنند و این، از طریق بالابردن و یا تجمع جرم آن‌ها و حجم مراکز در فضایی که دارای هم‌افزایی زیادی هستند، ایجاد می‌شود. در ادامه؛ این شبکه، ارتباط را به نواحی شهری که مستعد پذیرش و اشاعه بیشتر جریان نوآوری هستند، منتقل می‌کند. به عبارتی ناحیه نوآوری مکانی منتخب در قلمرو نواحی شهری است که در این مکان‌ها با استقرار حجم گسترده‌ای از مؤسسات پیشرو، استارت‌آپ‌ها و عناصری که مبتنی بر اقتصاد دانش‌محور هستند، زمینه‌ای به وجود می‌آورند که شامل مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و کاربری‌ها (جمعیت ساکن و مراکز خدماتی و پشتیبانی متعدد) است که در آن ناحیه شهری مستقر هستند و در این تعامل آن‌ها نیز به حرکت درمی‌آیند.

ناحیه نوآوری؛ یک ناحیه کاتالیست شهری محسوب می‌شود که از ظرفیت‌های ناشی از جریان نوآوری در مکان شهری استفاده می‌کند. قابلیت مهم این ناحیه اتصال بخش دانش و بخش مکان است (ناحیه‌ای که پاره‌ای از فعالیت‌ها یا جمعیت‌ها ساکن هستند و کارکردهای سنتی و مدرن را در درون خود دارند) این نواحی درعین حال که کارکردهای فرهنگی خود را حفظ می‌کنند، می‌توانند به‌عنوان مراکز رشد کسب‌وکار و یا به‌عنوان یک

شتاب‌دهنده در مجموعه شهری تعریف شوند. در این حالت؛ این نواحی قدرت تأثیرگذاری هم بر ناحیه داخل و هم بر ناحیه پیرامون خود را دارند.

ناحیه نوآوری

براساس تعریف ارائه شده در سایت [IASP^۱](#) نواحی نوآوری مکان‌هایی هستند که برای جذب افراد کارآفرین، بااستعداد، مشاغل دانش‌بنیان و سرمایه‌گذاری‌ها طراحی شده‌اند، که با توسعه و ترکیب مجموعه‌ای از دارایی‌های زیربنایی، نهادی، علمی، فناوری، آموزشی و اجتماعی آن‌ها به‌همراه ارائه خدمات باارزش افزوده، می‌توان به نتایجی همچون توسعه اقتصادی و رفاه پایدار برای جامعه رسید.

مدل‌های مختلفی از ناحیه‌های نوآوری (که به نام اختصاری [AOI^۲](#) نیز شناخته می‌شود) وجود دارد- از مناطق یا شهرهای گسترده‌تر که در بخش‌هایی از این نواحی فعالیت‌های نوآورانه صورت می‌پذیرد، تا پروژه‌های متمرکز بر روی بخش‌های خاص مانند مناطق نوآوری، پارک‌های علوم، قطب‌های نوآوری و مواردی از این قبیل- به‌عنوان یک قابلیت مشترک، همه آنها دارای یک تیم مدیریتی هستند که وظیفه اجرای یک استراتژی مناسب برای رشد فعالیت‌های نوآورانه در ناحیه را دارند.

در این میان بهتر است تعریفی که برای پارک‌های علوم ارائه شده است نیز مورد بررسی قرار گیرد.

پارک علم و فناوری: پارک علم و فناوری سازمانی است که توسط متخصصان حرفه‌ای مدیریت می‌شود و هدف اصلی این مجموعه افزایش سرمایه‌های جامعه خود از طریق ترویج فرهنگ نوآوری رقابت پذیری مشاغل وابسته و مؤسسات دانش‌بنیان است.

برای تحقق این اهداف، یک پارک علم و فناوری جریان دانش و فناوری را در بین دانشگاه‌ها، مؤسسات تحقیق و توسعه، شرکت‌ها و بازارها ایجاد و مدیریت می‌کند. این اقدام، روند ایجاد و رشد شرکت‌های مبتنی بر نوآوری را بهبود و تسهیل می‌بخشد؛ و همچنین سایر خدمات ارزش افزوده را همراه با فضا و امکانات با کیفیت بالا ارائه می‌دهد.

^۱ International Association of Science Parks and Areas of Innovation

^۲ Areas of innovation

عبارات «پارک فناوری»، «تکنوپل»، «پارک تحقیقاتی» و «پارک علمی»، مفهوم گسترده‌ای را شامل می‌شوند و در این تعریف قابل تعویض هستند و از اختصار STP^۳ (پارک علم و فناوری) برای اشاره به همه این عبارات استفاده می‌شود.

این پروژه‌ها با تحریک رشد اقتصادی یک منطقه، عمدتاً با کمک ارتقای نوآوری، ایجاد شرکت‌های فناور جدید و جذب شرکت‌ها از شهرها، مناطق و کشورهای دیگر در ارتباط هستند، درست مشابه عملکرد پارک‌های علم و فناوری. با وجود تفاوت‌های قابل توجهی که بین این پروژه‌ها وجود دارد، پارک‌های علم و فناوری و این پروژه‌های جدیدتر که ما آنها را «نواحی نوآوری» می‌نامیم، اهداف یکسانی دارند. تفاوت پارک‌های علم و فناوری با نواحی نوآوری به اندازه‌ای است که آنها را متمایز از یکدیگر معرفی کرد اما نه آن قدر بزرگ که شباهت‌های آنان را نادیده گرفت. هرچند این دو (STP و AOI) ممکن است گونه‌هایی متفاوت باشند، اما براساس طبقه‌بندی لینین^۴ می‌توان آنها را از یک جنس مشابه فرض کرد.

نقش پارک‌های علم و فناوری و نواحی نوآوری

پارک‌های علم و فناوری که از نوع کاملاً تخصصی نواحی نوآوری هستند، نقش اساسی در توسعه اقتصادی محیط خود دارند. آنها از طریق ترکیبی پویا و ابتکاری از سیاست‌ها، برنامه‌ها، فضا و امکانات با کیفیت و خدمات باارزش افزوده بالا:

- جریان علم و فناوری را در بین دانشگاه‌ها و شرکت‌ها را ایجاد و مدیریت می‌کنند.
- ارتباط بین شرکت‌ها، کارآفرینان و تکنسین‌ها را آسان تر می‌کنند.
- محیط‌هایی برای تقویت فرهنگ نوآوری، خلاقیت و کیفیت فراهم می‌کنند.
- روی شرکت‌ها و مؤسسات تحقیقاتی و همچنین مردم، کارآفرینان و کارگذاران دانش، تمرکز می‌کنند.
- روند ایجاد مشاغل جدید را از طریق مراکز رشد و مکانیسم اسپین آف^۵ آسان تر می‌کنند و رشد شرکت‌های کوچک و متوسط را سرعت می‌بخشند.
- در یک شبکه جهانی کار می‌کنند که هزاران شرکت نوآور و مؤسسه تحقیقاتی در سراسر جهان را جمع‌آوری می‌کند، و بین‌المللی سازی شرکت‌های مقیم خود را آسان تر می‌کند.

^۳ Science and technology park

^۴ Linnaean taxonomy

^۵ یک استراتژی که یک کسب و کار بالغ، برای رسیدن به بهره‌وری هرچه بیشتر و تسهیل امور، بخشی از سازمان خود را واگذار کرده و یک نهاد مستقل ایجاد می‌کند.

تاریخچه نواحی نوآوری و پارک‌های علم و فناوری

عموماً در کشورهایی که اقتصاد آن‌ها به سمت اقتصاد دانش‌بنیان جهت‌گیری کرده است، شهرهای دانش‌بنیان یا دانش‌محور را توسعه داده‌اند که می‌توان در آن‌ها نواحی نوآوری را مشاهده کرد.

بسیاری از کشورهای اروپایی مانند هلند، اسپانیا و فرانسه سعی کردند تا یکی از محورهای چشم‌انداز توسعه شهری خود را بر پایه اقتصاد دانش‌محور و به‌کارگیری عناصر مبتنی بر دانش قرار دهند. به‌این ترتیب این شهرها به دنبال مکان‌هایی بودند تا هویت نوآوری را در آن‌ها وارد کنند تا بتوانند هم باعث رشد اقتصاد محلی و رشد اقتصادی آن شهر بشوند (برای مثال در بارسلونا از طریق ایجاد نواحی نوآوری بالغ بر ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ شغل و کسب‌وکار جدید در شهر خود ایجاد شده است)، و هم با ایجاد ارزش افزوده اقتصادی در مناطق شهری زمینه‌ای را برای برندینگ و رقابت شهری فراهم کنند.

در واقع با ایجاد این مناطق، شهرها از روال سنتی خود اندکی فاصله می‌گیرند و با بهره‌گیری از الگوی برندینگ شهری که بر پایه اقتصاد دانش‌محور است حرکت جدیدی را شروع می‌کنند، مؤسسات جدیدی در خود به وجود می‌آورند و کسب‌وکارها و شتاب‌دهنده‌های جدیدی را ایجاد می‌کنند. عرصه این تحرک، پهنه‌های شهری است.

هدف از ایجاد نواحی نوآوری

نواحی نوآوری و پارک‌های علم و فناوری از نسل اول که مبنای آن‌ها فقط تولید دانش بوده است به نسل دوم که حرکت به‌سوی الگویی که در آن کشش بازار نیز اهمیت پیدا می‌کند و نسل سوم و چهارم ارتقاء پیدا کردند. در نسل سوم پارک‌های علم و فناوری جزئی از تعامل بین دانشگاه، صنعت و جامعه می‌شوند و در نسل تکامل‌یافته، پارک‌ها با نقش ارزش‌آفرینی به‌عنوان یکی از بازیگران وارد عرصه اجتماعی می‌شوند. در ناحیه نوآوری به‌جای آن‌که دانشگاه تمام سهم را در تولید ثروت و کارآفرینی داشته باشد، این اجازه داده می‌شود تا بخش مدنی، بخش خصوصی، بخش شهروندی و بسیاری از بخش‌های واجد شرایط نیز در تولید ثروت به ایفای نقش بپردازند. در نتیجه یک تعاملی بین عرصه فناوری، عرصه دانشگاه، بخش خصوصی و شهروندی ایجاد می‌شود.

جمع‌بندی

در پایان می‌توان گفت: ناحیه نوآوری محدوده مشخصی از ناحیه شهری است که با هدف افزایش بیش از پیش دانش حرکت می‌کند. البته ناحیه نوآوری تحت تأثیر شرایط جدید و مهم شتاب‌دهندگی مبتنی بر دانش یا نوآوری‌های مبتنی بر اقتصاد دانش‌محور قرار می‌گیرد.

منابع

- <https://www.iasp.ws/>
- Anna Nikina, Josep Pique, Luis Sanz and ۲۰ Global Innovation Leaders, ۲۰۱۶, Areas of innovation in global world: concept and practice